

รายงานวิจัย

เรื่อง

โครงสร้างราคาและการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดโลก:
กรณีข้าวและยางพารา

Price Structure and Impulse Response to World Price Shock:
A Case of Rice and Rubber

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร. อภิญา วนเศรษฐ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพล จตุพร

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนรัตนโกสินทร์สมโภช 200 ปี

ประจำปีงบประมาณ 2560

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ชื่อเรื่อง โครงสร้างราคาและการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดโลก: กรณีข้าวและยางพารา
ชื่อผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญญา วนเศรษฐ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล จตุพร
ปีที่แล้วเสร็จ 2563

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโครงสร้างตลาดและโครงสร้างราคาข้าวและยางพาราในระดับต่างๆ 2) ศึกษาการตอบสนองของราคาในประเทศต่อการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดโลก 3) ศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเมือง นโยบายของรัฐ และปัจจัยธรรมชาติที่มีผลต่อราคาและโครงสร้างราคาของข้าวและยางพาราและ 4) เสนอแนวทางในการกำหนดนโยบายและลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความผันผวนของราคาสำหรับวิธีการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเกี่ยวกับโครงสร้างตลาดและโครงสร้างราคาข้าวและยางพาราในระดับต่างๆ ปัจจัยที่มีผลต่อราคาและโครงสร้างราคา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและข้อมูลทุติยภูมิ และ 2) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการเศรษฐมิติ ในการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวของตัวแปรที่นำมาศึกษา ได้แก่ ราคาในระดับต่างๆ ของข้าวและยางพารา รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของตัวแปรที่ละคู่ด้วยวิธี causality การวิเคราะห์การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (shock) ในราคาตลาดโลก และการวิเคราะห์การแยกส่วนความแปรปรวน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายเดือนจาก พ.ศ. 2541-2561 (กรณีข้าว) และพ.ศ. 2544-2561 (กรณียางพารา)

ผลการศึกษาพบว่า 1) โครงสร้างตลาดข้าวและยางพารา มีลักษณะคล้ายคลึงกันกล่าวคือ ประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เกษตรกรในระดับต้นน้ำมีจำนวนมากและมีอำนาจในการต่อรองต่ำ ขณะที่ในระดับกลางน้ำซึ่งก็คือ คนกลาง ตลาดกลาง และผู้รวบรวม จะมีอำนาจในการต่อรองสูงกว่า ส่วนในระดับปลายน้ำจะมีอำนาจในการต่อรองต่ำสำหรับผู้ขายกลางน้ำ ต้นน้ำมากที่สุด แต่ไม่มีอำนาจต่อรองในตลาดโลก 2) การตอบสนองของราคาในประเทศต่อการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดโลก ในกรณีของข้าวและยางพารามีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือราคาในระดับต่างๆ มีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดโลกในทิศทางเดียวกัน และใช้ระยะเวลาประมาณ 4-4.5 เดือนในการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพ นั้นหมายความว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดโลก จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงราคาภายในประเทศตามไปด้วย 3) ปัจจัยที่มีผลต่อราคาและโครงสร้างราคาข้าว ได้แก่ อุปสงค์และอุปทานข้าวในตลาดโลก คู่แข่งขันในตลาดโลก ใช้อุปทานของข้าวระดับกลางน้ำที่ยาว โครงสร้างตลาดและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อัตราแลกเปลี่ยน และนโยบายรัฐบาล ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อราคาและโครงสร้างราคาของยางพารา ได้แก่ อุปสงค์และอุปทานในตลาดโลก ตลาดล่วงหน้า โครงสร้างตลาดและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ราคาน้ำมัน อัตราแลกเปลี่ยน และนโยบายรัฐบาล 4) แนวทางการกำหนดนโยบายและการแก้ปัญหา ในระยะสั้นเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนจากราคาตกต่ำ และในระยะยาวควรมีการแก้ปัญหาในระดับโครงสร้าง เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การจัดการด้านอุปทานให้มีความเหมาะสม การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า การส่งเสริมการแปรรูปสินค้า และการส่งเสริมการทำวิจัยและพัฒนา เป็นต้น ตลอดจนวางแผนรองรับกับการเปลี่ยนแปลงราคาตลาดโลก

คำสำคัญ โครงสร้างราคา ข้าว ยางพารา และการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของราคา

Title : Price Structure and Impulse Response to World Price Shock: A Case of Rice and Rubber

Researcher : Associate Professor Dr. Apinya Wanaset and
Assistant Professor Dr. Chalermpon Jatuporn

Year : 2020

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study market structure and price structure in different levels, 2) study the responses of domestic prices to the fluctuation of the world market price, 3) analyze factors affecting price and price structure including economic, politic, government policies and natural factors, and 4) propose guidelines to reduce the impacts from price fluctuation. The method was divided into two parts. Firstly, descriptive statistic was employed to explain the market structure and price structure of rice and rubber in different levels as well as the factors affecting price and price structure. Secondly, inferential statistic was employed to detect the long-run equilibrium and causal relationship among the variables. The impulse response and variance decomposition analyses were considered to forecast the future shocks. The data used of this research were monthly time series over the period of 1998 to 2018 (For rice) and 2001 to 2018 (For rubber).

The results showed that 1) rice and rubber are similar in market structure that the stakeholders are in upstream, midstream and downstream levels. There are many upstream farmers with lower bargaining power than midstream level (e.g. middleman, central market and collector). In the downstream level, there is usually the most bargaining power, but has no bargaining power in the world market; 2) the responses of domestic prices to the world market prices in rice and rubber markets are similar. That is, the price in different levels responds to the fluctuation of the world market in the same direction using 4-4.5 months before return to the equilibrium. This means that when the world market price changes, it causes domestic price changes as well; 3) the factors affecting price and price structure of rice are demand and supply, trade competitors, long supply chain in midstream level, market structure, information, exchange rate and government policy. The factors affecting price and price structure of rubber that are demand and supply, future market, market structure, information, oil price, exchange rate and government policy; and 4) the guidelines for policy formulation and problem solving in short-time period, government should alleviate the suffering from the falling prices. In long-time period, government should improve structural problem such as enhance productivity, balancing demand and supply, creating value-added, research and development, as well as plan to prepare for the world market price changes.

Keywords: *Price Structure, Rice Rubber and Impulse Response to Price Shock*